

یادداشت‌های امن و ایمنی

امنیت داده و شبکه

کنترل دسترسی

مرتضی امینی - نیمسال دوم ۱۴۰۰-۱۳۹۹

فهرست مطالب

مقدمه

مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری

مدل‌های کنترل دسترسی اجباری

مدل‌های کنترل دسترسی نقش-مبنا

تعاریف

□ **خط‌مشی کنترل دسترسی:** چه عامل‌هایی اجازه انجام چه اعمالی را بر روی چه اشیایی دارند و یا ندارند.

□ در قالب مجموعه‌ای **قاعده دسترسی** بیان می‌گردد.

■ علی‌الاجازه خواندن و تغییر اطلاعات حقوق افراد را دارد.

■ کارمندان عادی اجازه خواندن قراردادهای شرکت را ندارند.

■ سیستم‌های درون سازمان (به غیر از سرورها) اجازه برقراری ارتباط با شبکه‌های بیرونی را ندارند.

تعاریف

□ مدل کنترل دسترسی (مجازشماری)

- **تعریف:** انتزاعی از خط‌مشی‌های امنیتی و کنترل دسترسی
- بیانگر ساختار داده‌ای و زبان توصیف خط‌مشی‌های کنترل دسترسی و رویه کنترل دسترسی
- نیازمندی‌ها یا **خط‌مشی‌های امنیتی** در کاربردهای مختلف، متفاوت است، لذا نوع **مدل‌های امنیتی یا کنترل دسترسی** حاصله نیز متفاوت است.

□ مکانیزم (اعمال) کنترل دسترسی

- **تعریف:** روش و سیستم اعمال کنترل دسترسی بر اساس خط‌مشی‌های توصیف شده
- مبتنی است بر یک مدل کنترل دسترسی

عناصر اصلی در کنترل دسترسی

□ موجودیت‌های اصلی دخیل در کنترل دسترسی:

■ **عامل (Subject):** هر آنکه متقاضی دسترسی است.

□ عامل انسانی، عامل ماشینی، پردازنده، وب سرویس و ...

■ **شیء یا منبع (Object or Resource):** هر آنچه مورد دسترسی قرار می‌گیرد.

□ فایل، جدول پایگاه داده، پردازنده، پردازنده، ...

■ **عمل (Action):** عملی که توسط عامل بر روی شیء یا منبع انجام می‌شود.

□ خواندن، نوشتن، تغییر، حذف، چاپ، ...

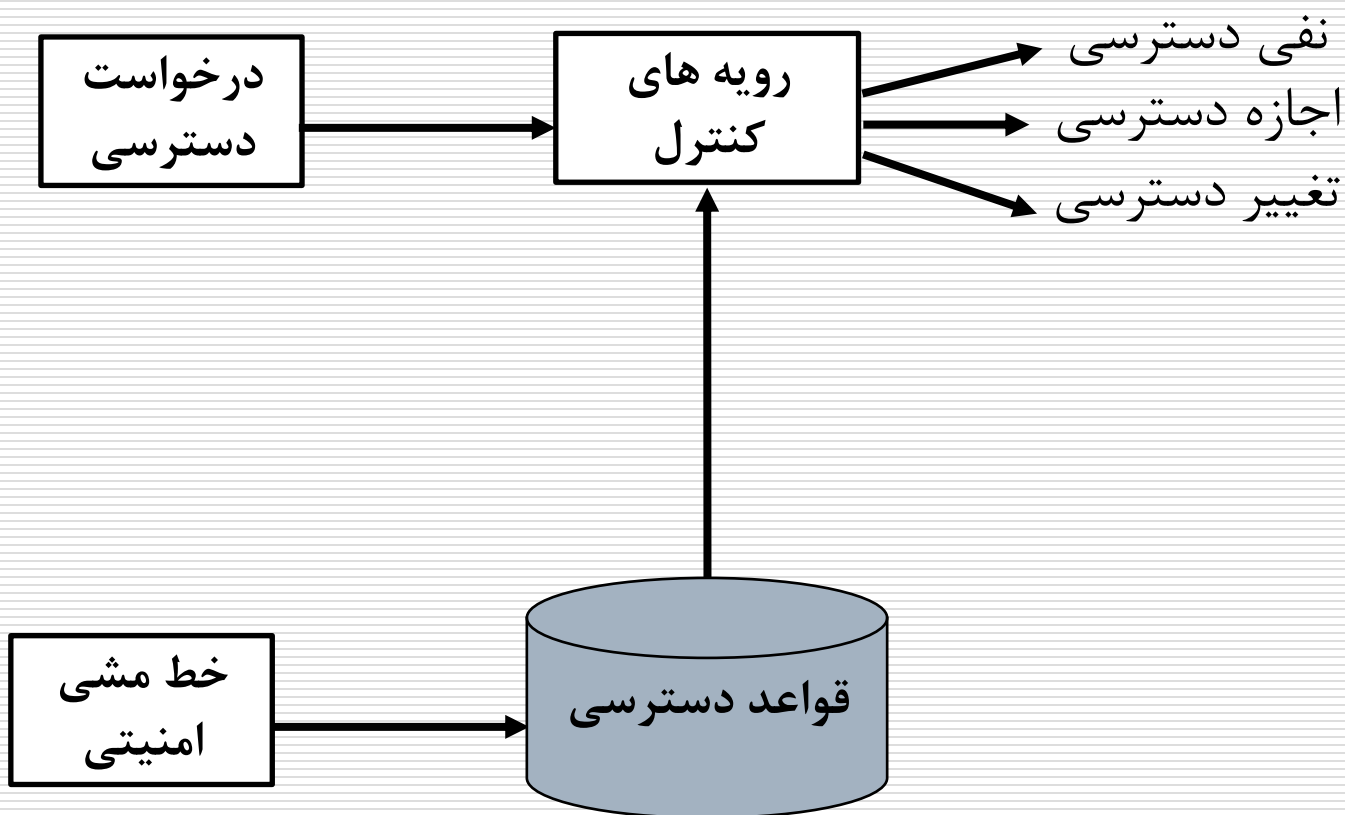
□ عامل عنصری فعال (Active) و شیء عنصری منفعل (Passive) است.

■ یک عنصر می‌تواند هم نقش عامل را داشته باشد و هم نقش شیء.

□ مثال: پردازنده در سیستم عامل، وب سرویس در محیط وب

مکانیزم کنترل دسترسی

انواع خط‌مشی‌ها و مدل‌های کنترل دسترسی

- بر اساس معیارهای مختلفی می‌توان مدل‌ها را دسته‌بندی کرد.
- انواع مدل‌های کنترل دسترسی بر حسب نحوه انتشار حقوق:
 - مدل کنترل دسترسی اختیاری (DAC)
 - مدل کنترل دسترسی اجباری (MAC)
 - مدل کنترل دسترسی نقش-مبنا (RBAC)

فهرست مطالب

□ مقدمه

□ مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری

□ مدل‌های کنترل دسترسی اجباری

□ مدل‌های کنترل دسترسی نقش-مبنا

مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری

- **خصوصیات اصلی مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری:**
- **مبتنی بر شناسه** و نیاز به شناسایی کاربر و احراز هویت آن
- مثال: حسن اجازه خواندن فایل *x.doc* را دارد.
- مثال: علی اجازه تغییر جدول *Y* را در پایگاه داده‌ها ندارد.
- اعطای مجوزهای دسترسی به منابع در **اختیار مالک** است.
- مثال: مالک *x.doc* مجوز دسترسی خواندن را به حسن می‌دهد.

مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری

- مدل‌های ماتریس-مبنا از انواع معروف مدل‌های اختیاری هستند.
- هر سطر مربوط به یک عامل و هر ستون مربوط به یک شیء است.
- هر درایه ماتریس، مجوزهای دسترسی یک عامل را به یک شیء نشان می‌دهد.

Rights	Objects			
	O ₁	O ₂	O ₃	
Subjects	S ₁	+r	-r, +w	+r, +w
	S ₂	-w	+w	+r, -w

لیست قابلیت
C-List

لیست کنترل دسترسی
ACL

مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری

□ انواع مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری بر حسب اینکه مجوز پیش‌فرض چه باشد:

■ **مدل‌های باز:** یک عامل به یک شیء دسترسی **دارد** مگر آنکه خلاف آن در قواعد دسترسی بیان شده باشد.

■ **مدل‌های بسته:** یک عامل به یک شیء دسترسی **ندارد** مگر آنکه در قواعد دسترسی، مجوز دسترسی به آن شیء صادر شده باشد.

مکانیزم‌های کنترل دسترسی اختیاری

□ پیاده‌سازی مکانیزم‌های کنترل دسترسی مبتنی بر مدل کنترل دسترسی اختیاری بر دو روش استوار است:

■ مبتنی بر قابلیت (Capability based)

□ مجوزهای هر عامل را خود عامل به صورت یک لیست از قابلیت‌ها (C-List) در دست دارد و جهت دسترسی آنها را ارائه می‌نماید.

□ **مثال:** کنترل دسترسی به سرویس‌ها در کربروس (بلیط = قابلیت)

■ مبتنی بر لیست کنترل دسترسی (Access Control List)

□ لیست عامل‌ها و مجوزهای آنها (ACL) در کنار هر شیء یا منبع قرار می‌گیرد.

□ **مثال:** پیاده‌سازی کنترل دسترسی در لینوکس

مدل کنترل دسترسی اختیاری

□ مزایا:

■ سادگی، انعطاف پذیری

□ معایب:

■ عدم کنترل جریان اطلاعات و کانال‌های مخفی، عدم کنترل استنتاج

■ سختی مدیریت: مدیر با حجم زیادی از مجوزها و افراد سر و کار دارد.

□ کاربرد:

■ سیستم‌های کاربردی تجاری که فاقد طبقه‌بندی اطلاعات هستند.

■ سیستم‌های متمرکز با کاربران شناخته شده محدود.

کنترل دسترسی اختیاری در ویندوز (۱)

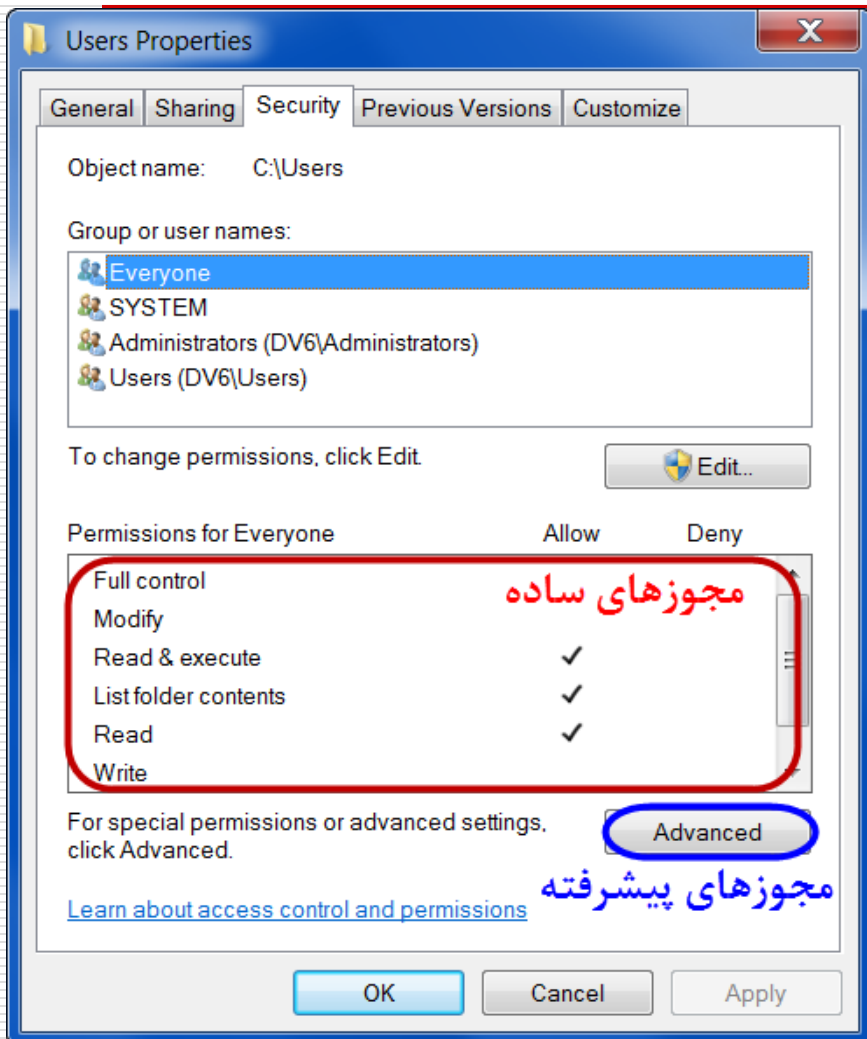
مجوزهای NTFS

□ برای سادگی، به دو دسته تقسیم شده‌اند:

■ مجوزهای ساده

■ مجوزهای پیشرفته

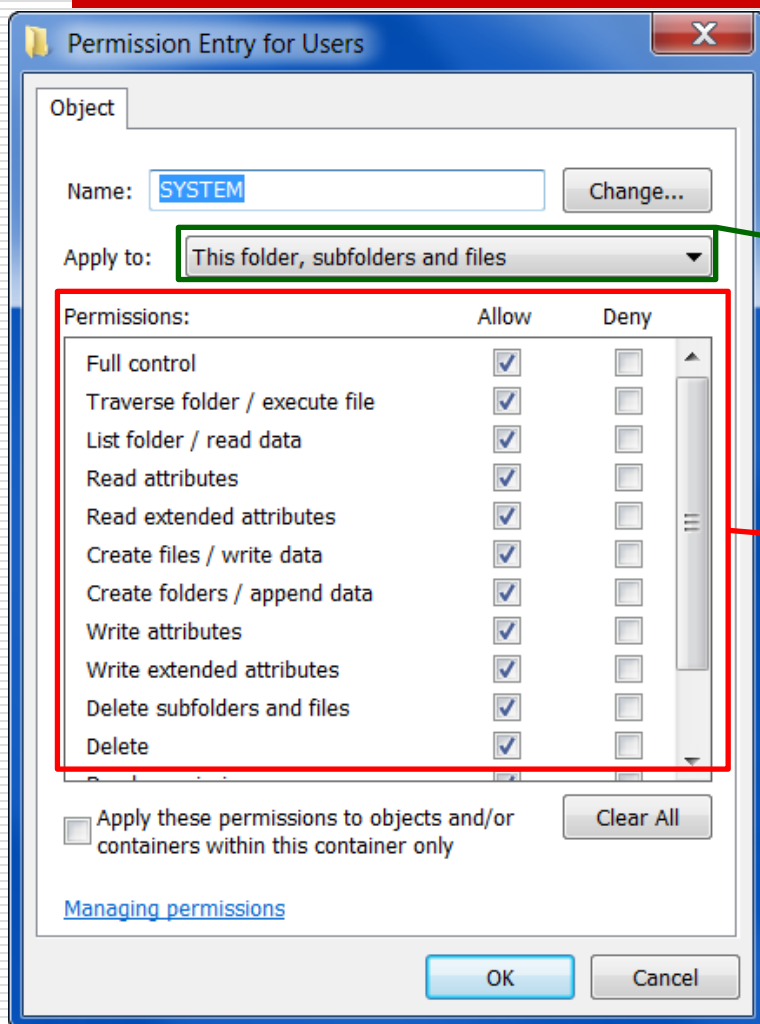
□ هر یک از مجوزها می‌توانند اعطا شده یا منع شوند.

کنترل دسترسی اختیاری در ویندوز (۲)

مجوزهای پیشرفته NTFS

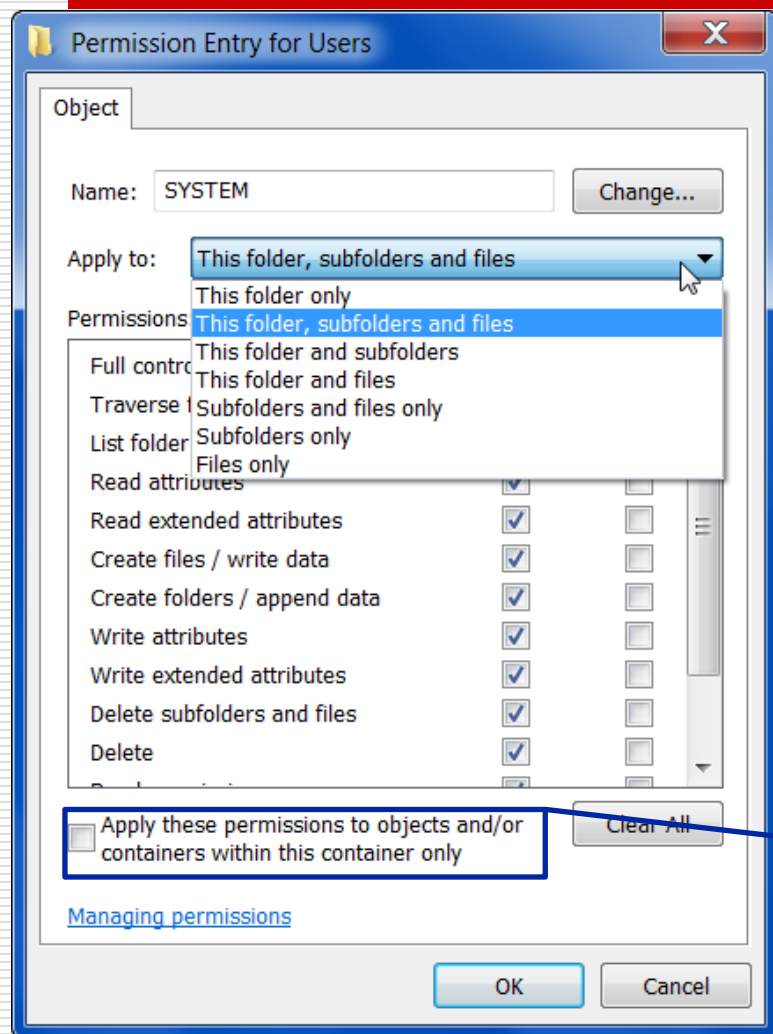
حوزه (scope) اعمال مجوز؛
شامل چگونگی وراثت مجوز

لیستی از ۱۳ مجوز ریزدانه
(+ ۱۴ امین مجوز: Full Control)

کنترل دسترسی اختیاری در ویندوز (۳)

حوزه اعمال مجوزها

مهم!
(توضیحات در اسلاید بعدی)

کنترل دسترسی اختیاری در ویندوز (۴)

حوزه اعمال مجوزها

تمام فایلها در تمام زیرپوشهها	تمام زیرپوشهها	فایلهای داخل این پوشه (۱ سطح پایین تر)	زیرپوشه‌های داخل این پوشه (۱ سطح پایین تر)	پوشه جاری	محل اعمال ← ↓ نام حوزه
				×	This folder only
×	×	×	×	×	This folder, subfolders and files
	×		×	×	This folder and subfolders
×		×		×	This folder and files
×	×	×	×		Subfolders and files only
	×		×		Subfolders only
×		×			Files only

کنترل دسترسی اختیاری در ویندوز (۵)

حوزه اعمال مجوزها

تمام فایلها در تمام زیرپوشهها	تمام زیرپوشهها	فایلهای داخل این پوشه (۱ سطح پایین تر)	زیرپوشه‌های داخل این پوشه (۱ سطح پایین تر)	پوشه جاری	محل اعمال ← ↓ نام حوزه
				×	This folder only
×	×	×	×	×	This folder, subfolders and files
	×		×	×	This folder and subfolders
×		×		×	This folder and files
×	×	×	×		Subfolders and files only
	×		×		Subfolders only
×		×			Files only

در صورتی که گزینه

Apply these permissions to objects and/or containers within this container only

انتخاب شده باشد، مجوزها به حوزه‌های مذکور در این دو ستون اعمال نمی‌شود.

کنترل دسترسی اختیاری در ویندوز (۶)

نگاشت بین مجوزهای ساده و پیشرفته NTFS

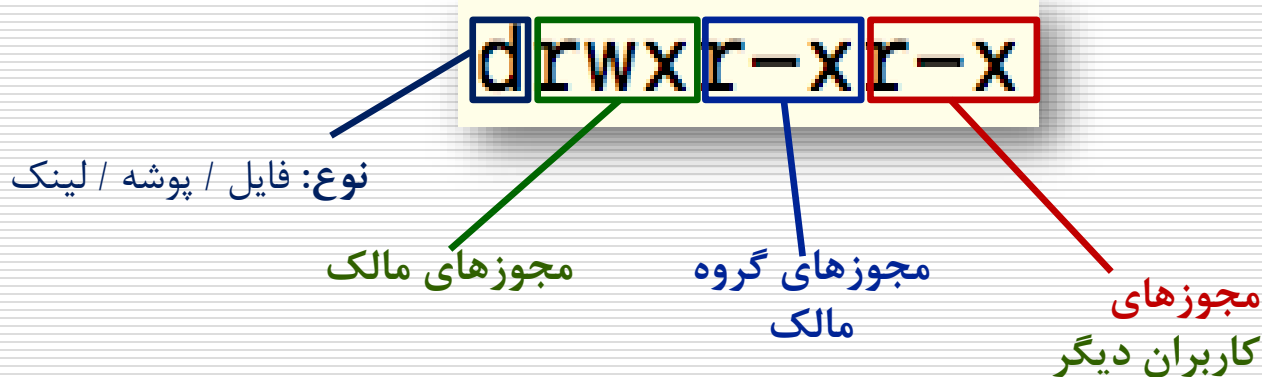
→ مجوز ساده ↓ مجوز پیشرفته	Write	Read	List folder contents	Read & execute	Modify	Full Control
Traverse folder/ execute file			×	×	×	×
List folder/read data		×	×	×	×	×
Read attributes		×	×	×	×	×
Read extended attributes		×	×	×	×	×
Create files/write data	×				×	×
Create folders/append data	×				×	×
Write attributes	×				×	×
Write extended attributes	×				×	×
Delete subfolders and files						×
Delete					×	×
Read permissions		×	×	×	×	×
Change permissions						×
Take ownership						×

کنترل دسترسی اختیاری در لینوکس (۱)

```
[-bash-4.2$ ll -l
total 1408
-rw-r--r--. 1 root root 5090 Feb 16 2016 DIR_COLORS
-rw-r--r--. 1 root root 5725 Feb 16 2016 DIR_COLORS.256color
-rw-r--r--. 1 root root 4669 Feb 16 2016 DIR_COLORS.lightbgcolor
-rw-r--r--. 1 root root 94 Apr 29 2015 GREP_COLORS
drwxr-xr-x. 7 root root 4096 May 17 2016 NetworkManager
drwxr-xr-x. 5 root root 54 Aug 12 2015 X11
```

مالک گروه مالک

کنترل دسترسی اختیاری در لینوکس (۲)

```
[~bash-4.2$ ll -l
total 1408
-rw-r--r--.  1 root root    5090 Feb 16  2016 DIR_COLORS
-rw-r--r--.  1 root root    5725 Feb 16  2016 DIR_COLORS.256color
-rw-r--r--.  1 root root    4669 Feb 16  2016 DIR_COLORS.lightbgcolor
-rw-r--r--.  1 root root     94 Apr 29  2015 GREP_COLORS
drwxr-xr-x.  7 root root   4096 May 17  2016 NetworkManager
drwxr-xr-x.  5 root root    54 Aug 12  2015 X11
```

مجوز	بر روی فایل	بر روی پوشه
r	خواندن	لیست کردن (با ls)
w	نوشتن	ایجاد/حذف/تغییر نام فایلها در پوشه
x	اجرا	برای ورود به پوشه (با cd) جهت دسترسی به فایلهای آن
-	عدم وجود مجوز	عدم وجود مجوز

فهرست مطالب

مقدمه

مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری

مدل‌های کنترل دسترسی اجباری

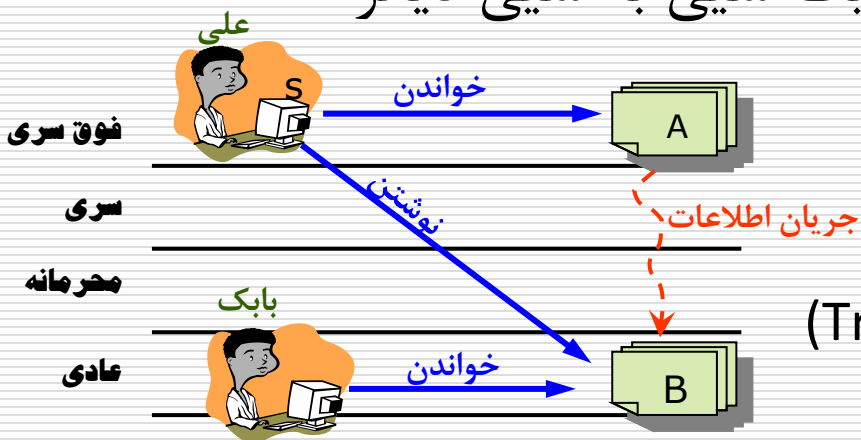
مدل‌های کنترل دسترسی نقش-مبنا

ضعف مدل کنترل دسترسی اختیاری

□ عدم امکان کنترل انتشار اطلاعات توسط عامل های دیگر

- بابک صاحب فایل B، اجازه نوشتن را به علی می دهد.
- علی فایل A را می خواند و در فایل B می نویسد.
- علی دیگر هیچ کنترلی روی B (حاوی اطلاعات A) ندارد.

□ عدم امکان کنترل جریان اطلاعات از یک شیء به شیء دیگر

□ با فرض معتمد بودن عامل ها

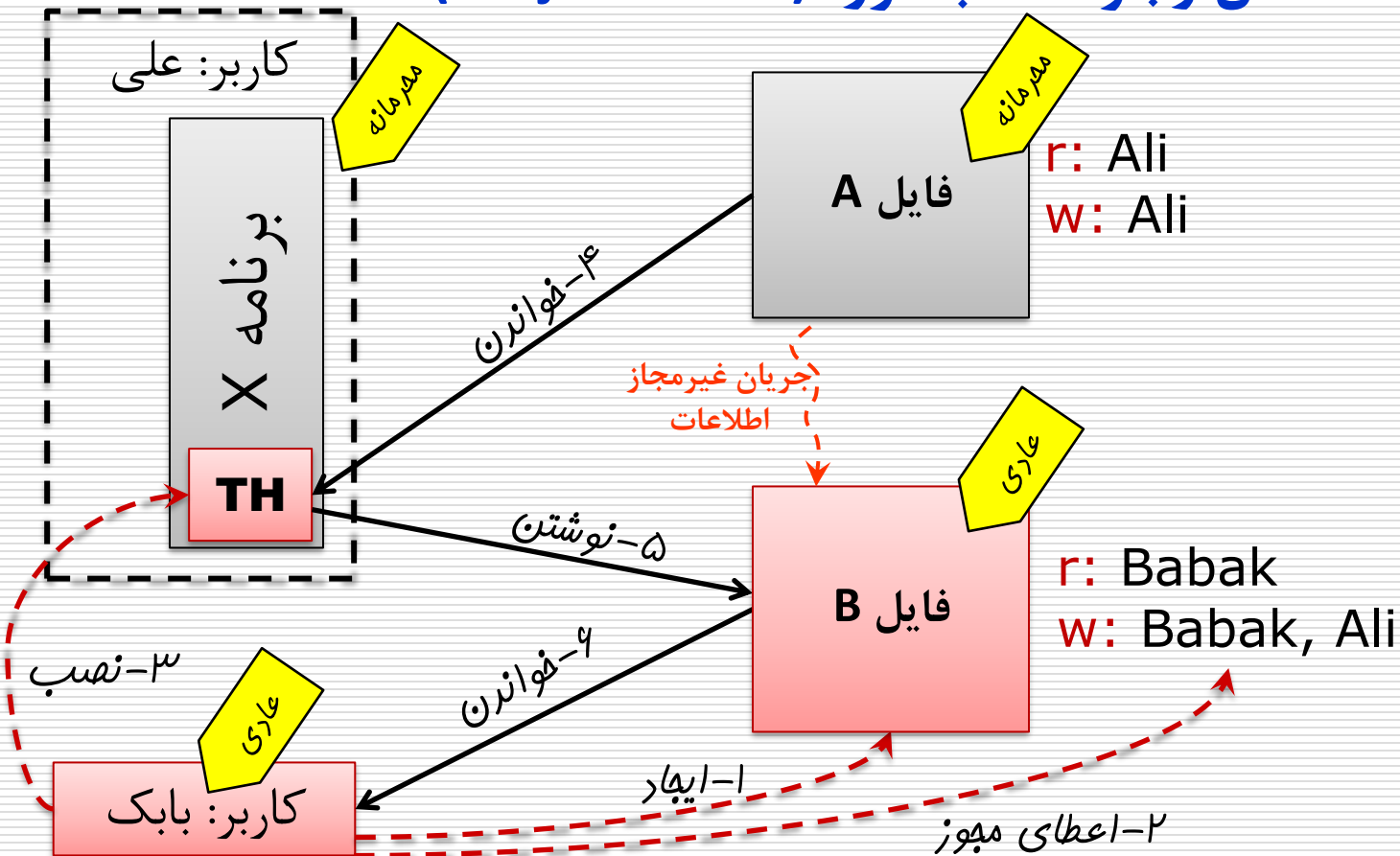
■ به نرم افزارها نمی توان اعتماد کرد.

■ احتمال وجود اسب تروا (Trojan Horse)

ضعف کنترل دسترسی اختیاری

□ احتمال وجود اسب تروا (Trojan Horse)

کنترل دسترسی اجباری

□ کنترل دسترسی عامل‌ها به اشیاء بر اساس سطوح امنیتی آنها و قواعد ثابت

□ مدل‌های حفظ محرمانگی

■ مثال: مدل BLP

□ مدل‌های حفظ صحت

■ مثال: مدل Biba

□ مدل‌های حفظ صحت و محرمانگی

■ مثال: مدل Dion

مدل BLP

- ارائه شده به وسیله Bell و Lapadula در سال ۱۹۷۶
- توسعه یافته مدل ماتریس دسترسی برای حفظ امنیت چند سطحی
- مناسب برای محیط‌های نظامی
- عامل‌ها و اشیاء دارای سطح امنیتی (سطح محرمانگی)

مدل BLP

□ دو نوع سطح امنیتی (سطح محرمانگی):

■ **سطح محرمانگی عامل:** میزان اعتماد به فرد (عامل) در عدم افشای

داده‌های یک شیء.

■ **سطح محرمانگی شیء:** میزان محرمانگی داده‌های یک شیء و

میزان خسارت ناشی از افشای غیرمجاز داده‌های آن.

مدل BLP

□ مثالی از سطوح رده‌بندی عامل‌ها (یا برنامه‌ها) و اشیاء (یا منابع):

■ خیلی سری یا TS (مخفف Top Secret)

■ سری یا S (مخفف Secret)

■ محرمانه یا C (مخفف Confidential)

■ بدون رده یا U (مخفف Unclassified)

□ رابطه تفوق (**dominance**): برای مقایسه دو سطح امنیتی

$$L1 \geq L2$$

مدل BLP

□ حالات دسترسی:

■ فقط خواندن (یا خواندن) R =

■ الحاق (نوشتن بدون خواندن) A =

■ اجرا (اجرای یک شیء یا برنامه) E =

■ نوشتن (همراه با خواندن) W =

Observe / Modify	+	-
+	W	A
-	R	E

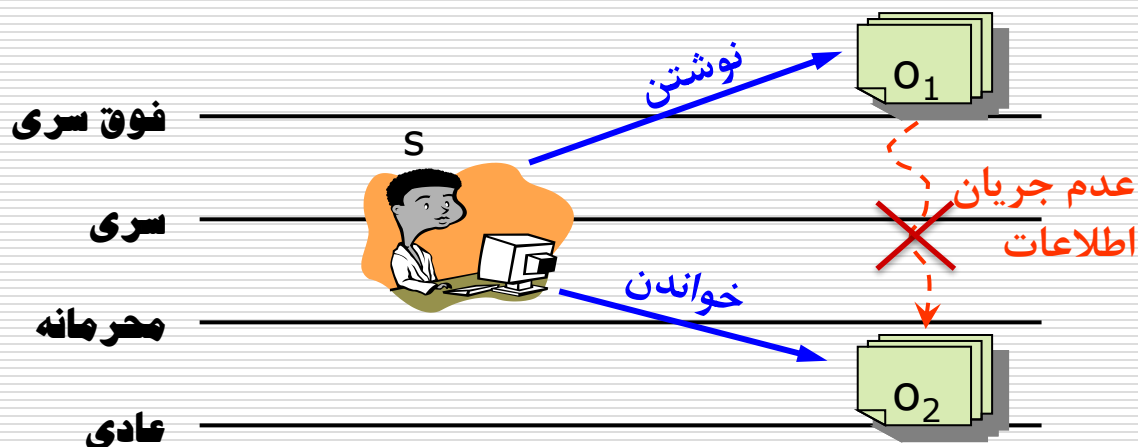
خلاصه اصول دسترسی BLP

□ عامل‌ها می‌توانند از اشیای با سطوح امنیتی پایین‌تر یا مساوی خود، بخوانند.

No Read Up

□ عامل‌ها می‌توانند در اشیای با سطوح امنیتی بالاتر یا مساوی خود، بنویسند.

No Write Down

فهرست مطالب

□ مقدمه

□ مدل‌های کنترل دسترسی اختیاری

□ مدل‌های کنترل دسترسی اجباری

□ مدل‌های کنترل دسترسی نقش-مبنا

مدل نقش-مبنا (RBAC)

□ خصوصیات اصلی مدل نقش-مبنا RBAC:

■ سازگاری با ساختار سازمانی

■ سادگی مدیریت کنترل دسترسی

■ اصل حداقل مجوزها (Least Privilege)

■ تفکیک وظایف (SoD)

مدل نقش-مبنا

- اعطای مجوزها به نقش‌ها و نقش‌ها به کاربران (به جای اختصاص مستقیم مجوزها به کاربران)
- اعطای مجموعه مجوزهای موردنیاز به هر نقش برای اجرای وظایف محوله
- اعطا و فعال‌سازی نقش‌ها بر اساس اصل حداقل مجوزها
- امکان توصیف تفکیک وظایف (Separation of Duties) و مساله تضاد منافع (Conflict of Interests)

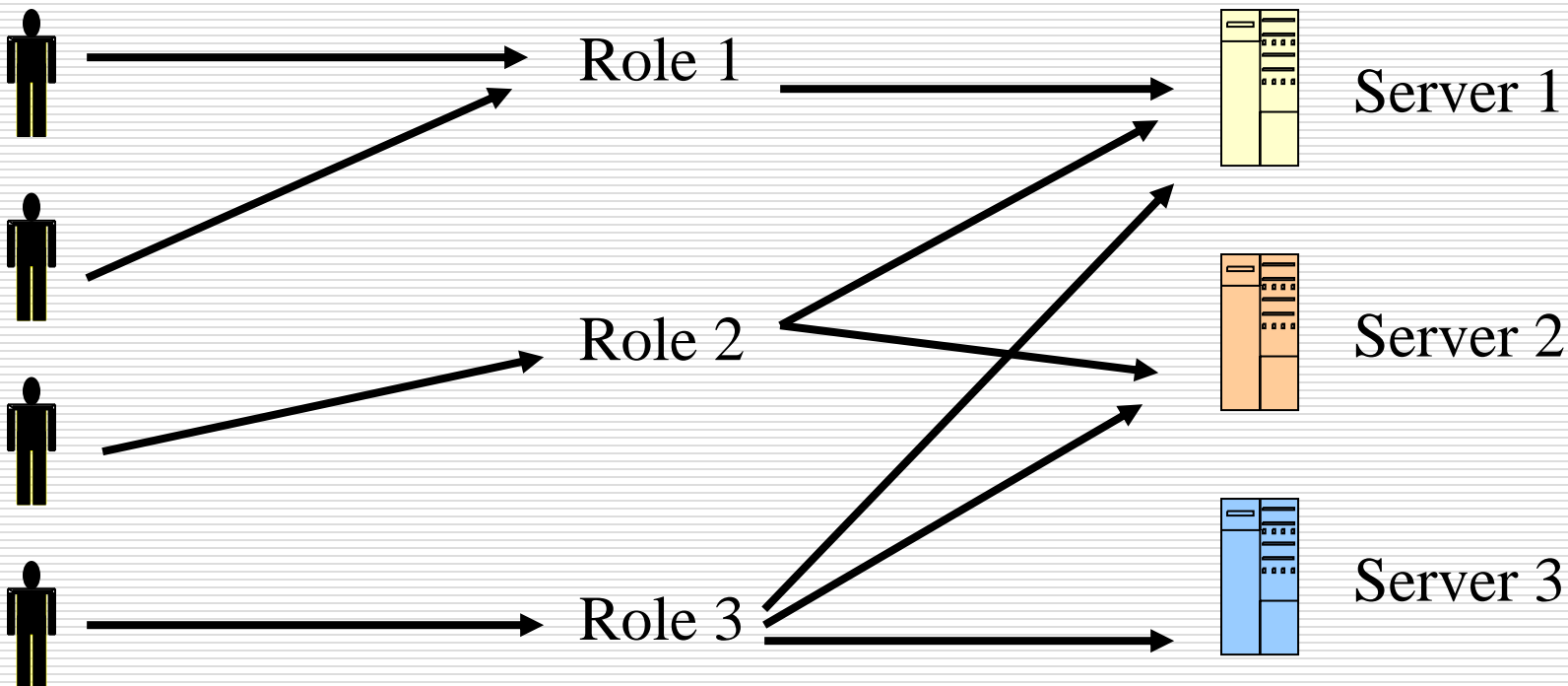

مدل نقش-مبنا

عامل‌ها

نقش‌ها

منابع

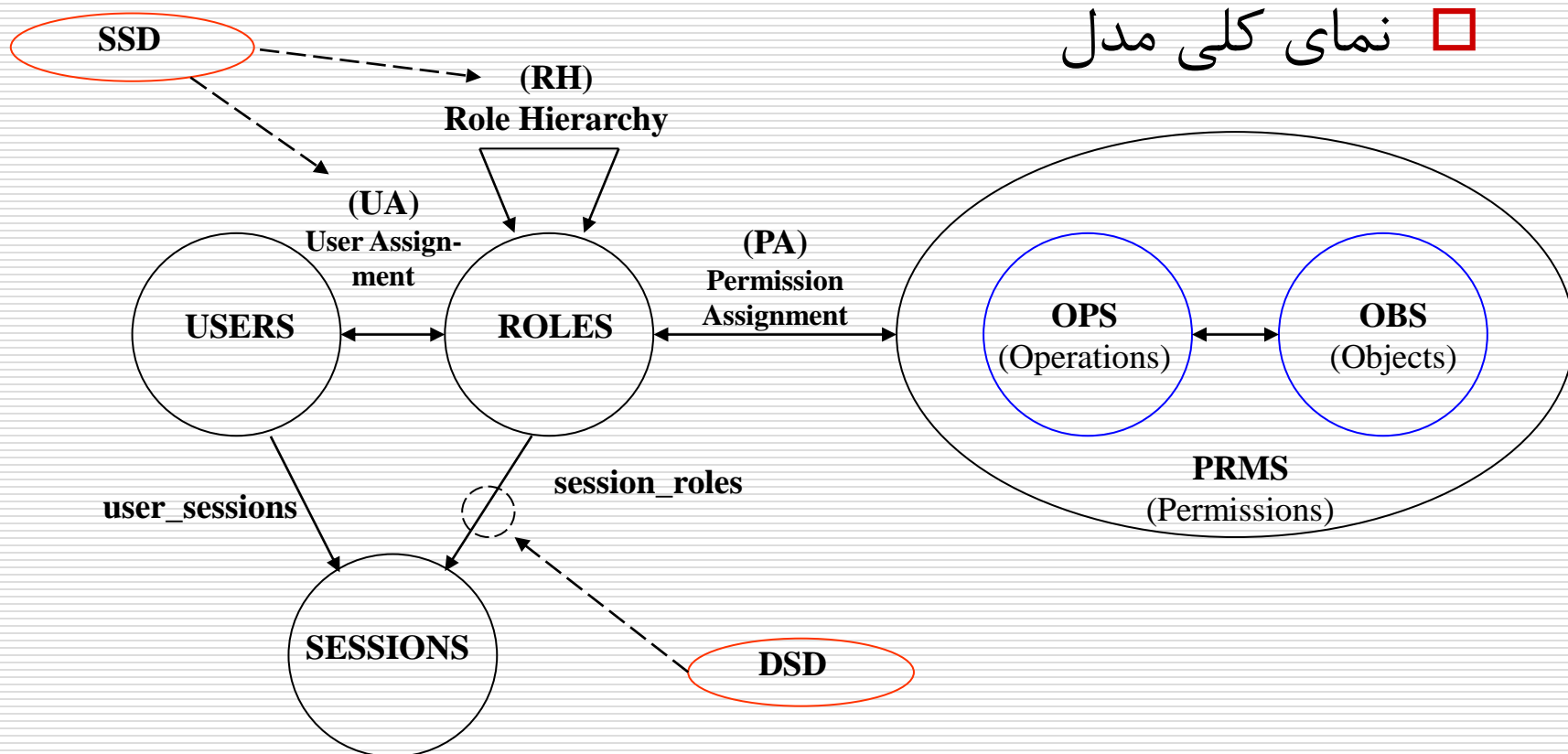

کاربران دائماً تغییر می‌کنند اما نقش‌ها خیر

مدل RBAC

□ نمای کلی مدل

انواع مدل نقش-مبنا

مدل	سلسله مراتب نقش‌ها	محدودیت تفکیک وظایف
$RBAC_0$	—	—
$RBAC_1$	✓	—
$RBAC_2$	—	✓
$RBAC_3$	✓	✓

مدل نقش مبنای پایه RBAC₀

□ مولفه‌های مدل پایه RBAC₀ :

■ عامل‌ها یا کاربران (USERS)

■ نقش‌ها (ROLES)

■ مجوزها (PRMS)

□ اعمال (OPS)

□ اشیاء (OBS)

■ رابطه اختصاص نقش به کاربر (UA)

■ رابطه اختصاص مجوز به نقش (PA)

■ نشست‌ها (SESSIONS)

مدل RBAC₀

□ رابطه اختصاص مجوز به نقش (PA)

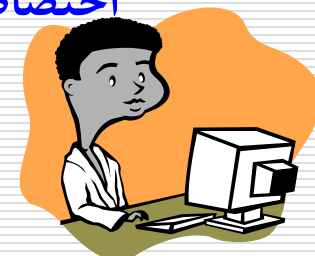
مجوزها

نقش‌ها

اختصاص یک نقش به یک یا چند مجوز

DB1

Create
Delete
Drop

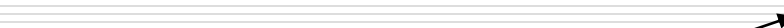
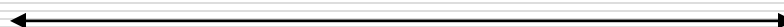
Admin.DB1

DB1

View
Update
Append

User.DB1

اختصاص یک مجوز به یک یا چند نقش

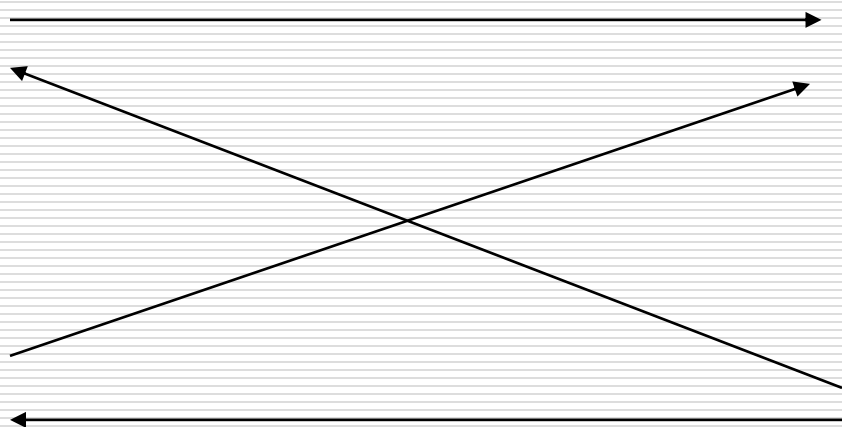
مدل RBAC₀

□ رابطه اختصاص نقش به کاربر (UA)

کاربران

اختصاص یک کاربر به یک یا چند نقش

نقش‌ها

برنامه‌نویس

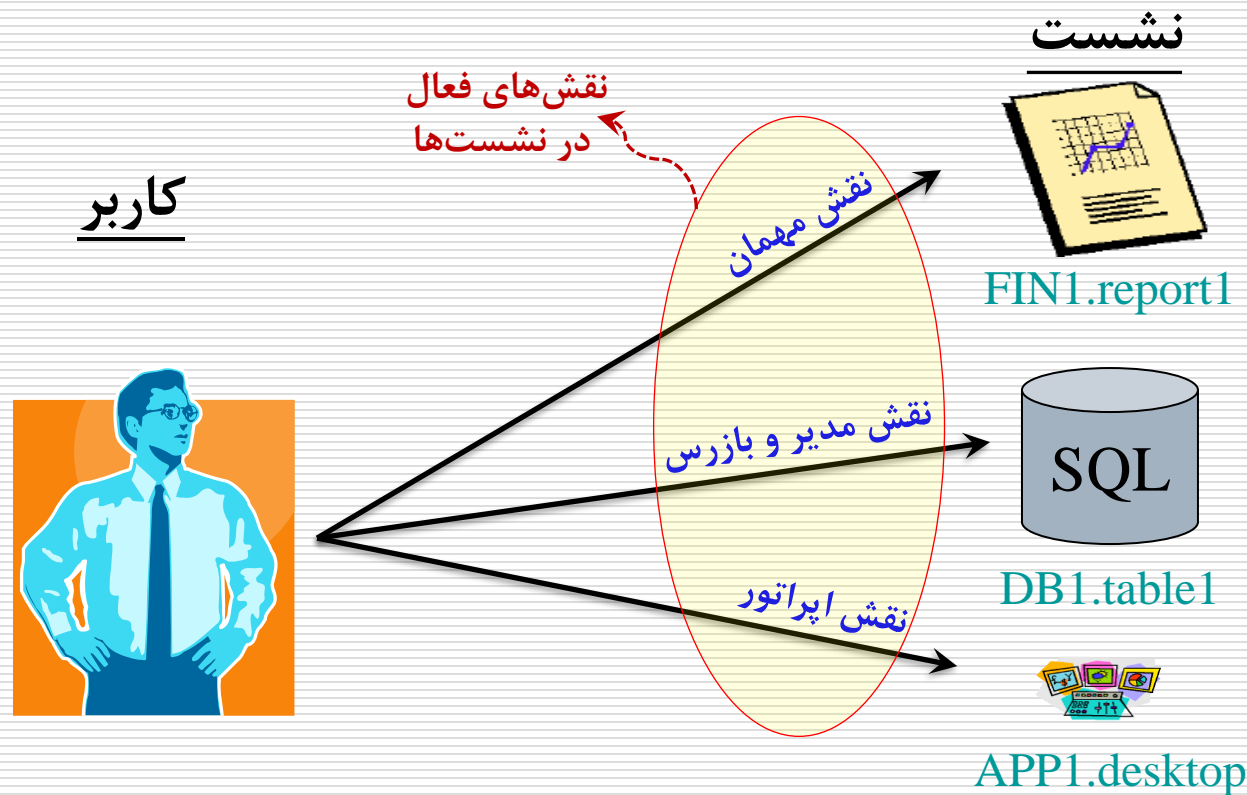

اپراتور راهنما

اختصاص یک نقش به یک یا چند کاربر

مدل RBAC₀

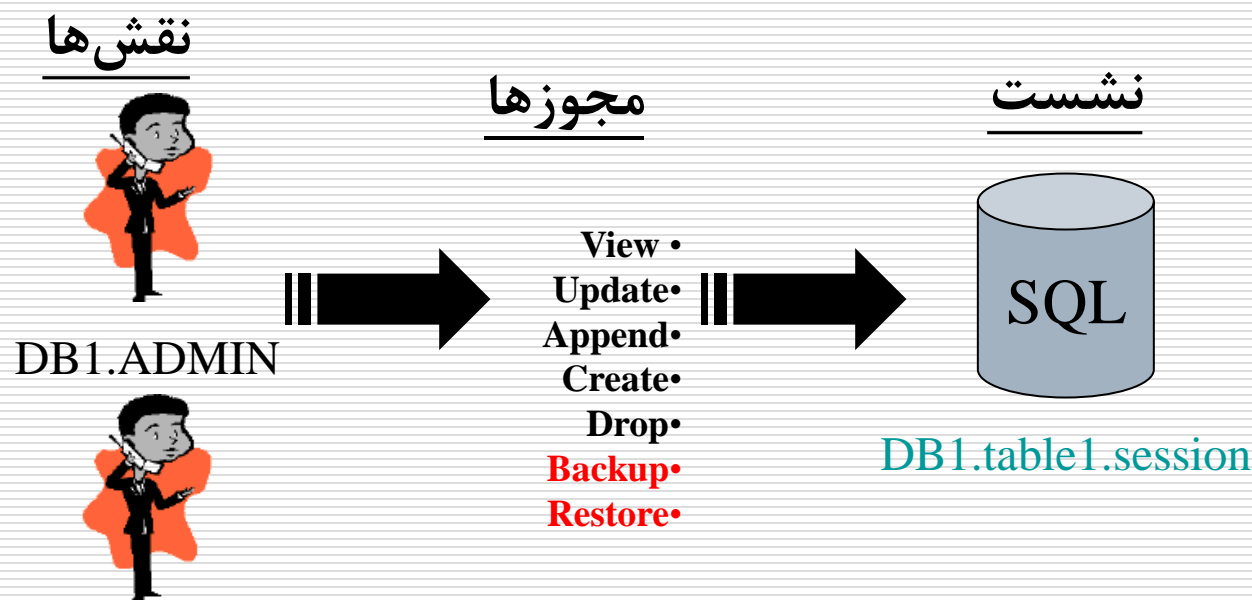
□ نشست‌ها: هر کاربر می‌تواند چند نشست داشته باشد و در هر نشست می‌تواند زیرمجموعه‌ای از نقشهای اختصاص یافته را فعال کند.

مدل RBAC₀

□ مجوزهای یک نشست = مجموعه مجوزهای نقش‌های فعال شده در نشست

DB1.BackupManager

انواع دیگر مدل RBAC

□ به کارگیری مفهوم سلسله مراتب نقش‌ها منطبق بر ساختار

سازمانی در $RBAC_1$

□ محدودیت‌های تفکیک وظایف (SoD) در $RBAC_2$ برای

جلوگیری از سوءاستفاده از اختیارات توسط افراد

□ $RBAC_3$ ترکیبی از $RBAC_1$ و $RBAC_2$

**توصیف دقیقتر انواع مدل‌های کنترل دسترسی در
درس امنیت پایگاه داده‌ها**

پایان

مرکز امنیت داده و شبکه شریف

<http://dnsl.ce.sharif.edu>

پست الکترونیکی

amini@sharif.edu